

Не Дроновод, А Дронар, Не Діловод, А...? 10 Запитань До Мовознавиці

Головна | Інтерв'ю | Не дроновод, а дронар, не діловод, а...? 10 запитань до мовознавиці

Не Дроновод, А Дронар, Не Діловод, А...? 10 Запитань До Мовознавиці

📅 06.06.2026 | 👁️ 214

«Главком» із філологинею Ольгою Васильвою у рубриці «Мовне питання» щотижня розбирають тонкощі української лексики, стилістики, акцентуації, правопису, а також відповідають на запитання читачької аудиторії. Їх можна надіслати на електронну скриньку [email:protector] з темою листа «Мовне питання».

Вивчаймо мову разом, говорімо та пишімо правильно!

В українській мові для маскулінативів (іменників на позначення осіб чоловічої статі) є старий продуктивний суфікс -ар(-яр), і ніхто в нас нікого не «водить»: овцевод – це вівчар; пчеловод – це бджоляр; цвєтовод – квітничар; кукульовод – лялькар; дроновод – дронар тощо. І тільки діловод чомусь діловод. В українській мові є і слово «діло», але «справа» вживається значно частіше (хоча б у процесуальних документах: кримінальна справа, а не кримінальне діло). Отже, діловод («той, хто діла водить») – це чиста російська калька, де кальковані обидві основи слова.

Є в українській мові слова «справочинство» і «справочинець», але проблема в тому, що їх майже не фіксує узус (слововжиток). Є всього 15 згадок у корпусі (ГРАК), переважно у пресі 2010-х років, що збігається з виходом у 2011 році «Російсько-українського словника» за ред. В. Жайворонка, де і зафіксовано слова «справочинство», «справочинний», «справочинець», «справочинка» (хоча могла бути й «справочинниця»).

Хто автор слова «справочинство», достеменно невідомо, як і те, хто автор слова «добробовчайність». Фактично це мертвонароджені слова, але в наших силах вдихнути в них життя, якщо дуже захочемо.

• 1 •

Олег Колодій: Я щось чув таке, що правильно писати не 3 червня, а 03 червня. Це так?

Тільки в документах. На це запитання знаходимо відповідь у ДСТУ 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів»: «У текстах нормативно-правових актів та посланнях на них і в документах, що містять відомості фінансового характеру, застосовують словесно-цифровий спосіб зазначення дат із пропущеним нулём в позначенні дня місяця, якщо він містить одну цифру: 07 грудня 2019 року. Допустимо вживати слово «рік» у скороченому варіанті «р.». У різних ревізіях одного документа дата може бути оформлена як словесно-цифровим способом, так і цифровим».

В інших стилях нуль недоречний, оскільки й озвучуватися він мав би разом із другою цифрою. Скажімо, вас запитують, яке сьогодні число, а ви відповідаєте не «шосте червня», а «нуль шосте червня». Маячня, правда?

• 2 •

Тамара, Миколаїв: Поясніть, будь ласка, чому не так давно почали писати прізвище великими літерами. Наприклад, ГЕРАСИМЕНКО Надія. У чому потреба такого виділення?

Цей капслок закріплений в уже згаданому ДСТУ 4163:2020. Причина – тяжіння до максимальної точності в документах. Так само як із нулем у даті (унеможливити дописання одиниці чи двійки), у прізвищі треба запобігти двоякому прочитанню: великі літери одразу показують, що саме є прізвищем, адже в різних культурах порядком імені та прізвища може бути різний. Та й навіть в українській мові форма «Лукович», яку ми розглядали в минулому випуску, може бути як прізвищем (Лукович), так і іміям по батькові, тому Сергій ЛУКОВИЧ – це гарантовано ім'я та прізвище.

• 3 •

Юлія Мазурок: Як правильно писати абрєвіатуру «прізвище, ім'я, по батькові»: П.І.Б., ПІБ, П.І.П. чи ПІП?

Ініціальні абрєвіатури (ті, що складаються з початкових літер) завжди пишемо без крапок: ПІБ. Чому не ПІП? Бо для абрєвіатури традиційно беруть літеру від головного слова – тут це «батькові», а не прийменник «по».

• 4 •

Андрій Харитоненко: Один онлайн-ресурс опублікував рекомендацію, що буцімто правильно казати «вкладка» замість «вкладиш». Мені самому «вкладиш» здається русизмом, але ж «вкладка» є і в російській мові. Тобто в них є і «вкладыш», і «вкладка», а в нас тільки «вкладка». Чи, може, є ще щось?

Є «вкладень». На жаль, цього слова немає в СУМ-20, зате є у словниках 1928 року, зокрема термінологічних: Шелудька і Садовського та братів Якубських. І це логічна словотвірна модель, бо є в нас і слово «викидень» (рос. «выкидыш»).

• 5 •

Микола, Київ: Фразеологізм «іти по лезу бритви» недолугий, адже лезо ж і є бритва, тому правильно казати «іти по лезу». Навіщо тут це «бритва», еге ж?

Так, тут бачимо всі ознаки плеоназму (зайвості/я). Святослав Караванський подає «ходити лезом бритви» та «ходити по бритві». Вважаю обидва варіанти невдалими, бо перший – плеоназм, а другий – неточний, адже у бритви є ручка та інші негострі деталі, якими і по яких можна безпечно «ходити». А от із «ходити по лезу» все чітко й однозначно.

• 6 •

Михайло Присяжнюк: Володимир Дантес «порадував» новою пісню: «А на душі лайки, лайки, лайки Лають і реуть ці ланцюги!». Вочевидь ідеться про собак породи лайка, що гавкають і реуть ланцюгом. Але ж «лають» – це росіянізм? Собака гавкає.

Зараз «лаяти» марковане як рідковживане. У словниках Грінченка і Кримського у такому значенні цього слова немає, але у класиків трапляється. Навіть у самого Шевченка: «Нехай собака лас, вітер рознесе», та й у галичанина Франка: «Тиша кругом. В селі там пси десь лають». Утім, класики – теж люди, а людям властиво помилятися. У пісні MamaRika, яку ми розбирали минулого випуску, оте «кружим» фіксується як розмовне, тобто в розмовному стилі допустимо, хоч і нагадує суржикізм. Але зрозуміло, що нікуди не годне, як і «лаяти» замість «гавкати», якщо говорити про пристойний лексичний рівень.

• 7 •

Олег Світляк: Добрий день. Я не так давно переїхав у Київську область і постійно чую від місцевих слівце «отвітити». Це ж очевидний покруч. Відповідь, а не отвіт!

«Відвічати / відвітати» є навіть у СУМ-20 як рідковживане, є і в старих словниках та творах класиків (разом із варіантами «одвічати / одвітати»). «Дай нам спокійно віку дожити й не доведи нас відвічати за неї [Марусю] на тім світі!» (Г. Квітка-Основ'яненко); «Смійся, смійся, а за смішки плачем одвітиш» (М. Номіс). Єдине що в Київській області оглушують «д», і виходить «отвітати» замість «одвітати», тобто маємо суржикізм (інтерферену) на фонетичному рівні.

• 8 •

Сергій Осока: Пенсильванія чи Пенсільванія? Джерела говорять різне. Я за «и».

А я за «и». Пенсильванія в корпусі текстів трапляється 2229 разів, а Пенсільванія – 1793. Розрив невеликий, однак загалом ситуація як із «Коста-Рика» проти «Коста-Ріка». На користь «и» свідчить також онлайн-словник Мовно-інформаційного фонду НАН України, де є тільки «Пенсильванія» та «пенсильванський» і «Коста-Рика», «костариканець», «костариканка» та «костариканський». А правопис таких речей не регламентує, бо на топоніми та антропоніми «правило дев'ятки» не поширюється. Ніхто не знає, чому Пенсильванія, але Сідней.

• 9 •

Яна Головок: Штани «палацо» пишемо з однією ц, як «піца»?

Так. Назва фасону походить від італійського слова palazzo – «палац». І «палацо», і «піца», і «моцарела» передаємо без подвоєння.

• 10 •

Володимир Поліщук: Чи правильно вітати з «минулим» днем народження? Побачив на сторінці в одного філолога.

Ні, вітати із пройдешнім (тим, який пройшов). Бо минулий день народження може бути і торішнім, і позаторішнім, і будь-яким, що минув. Це поняття розтягне.

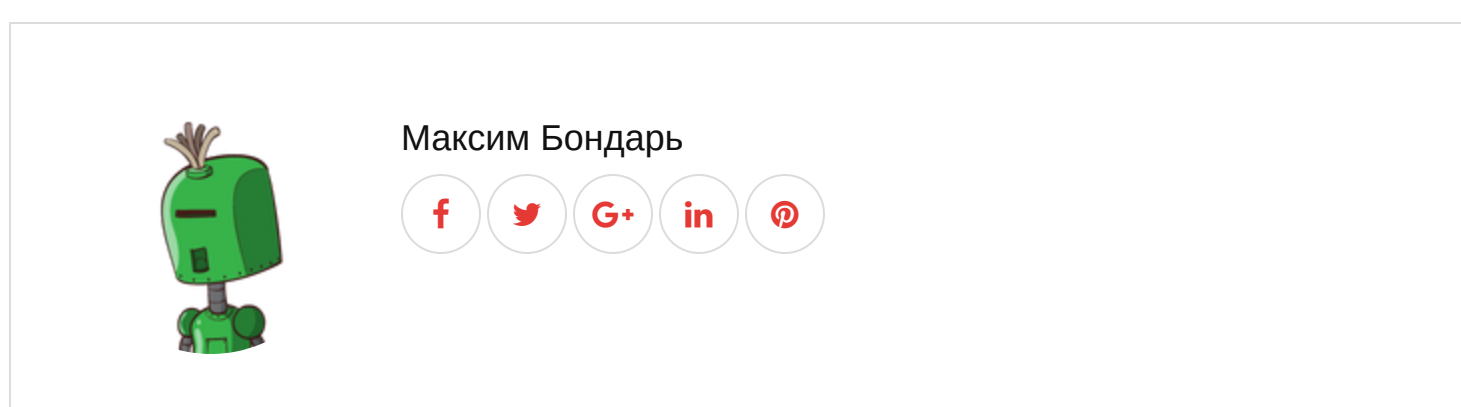
«Главком»

Поділіться цією статтею!

◀ Попередня стаття

Загинув Від Удару Дрона На Харківщині. Згадаймо Костянтина...

Коментарі закриті.

Останні новини

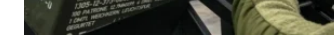
Загинув Від Удару Дрона На...

Зірвали Бойове Чергування Антидронового Екіпажу...

Карта Бойових Дій В Україні...

Ціни На Пальне 6 Червня...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

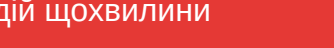
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

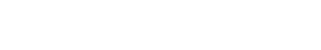
Втрапи Ворога Станом На 6...

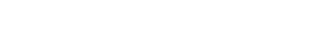
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

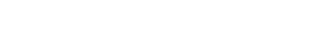
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

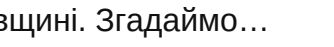
Як Не Стати Учасником ДТП...

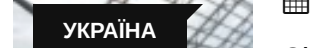
Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

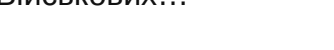
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

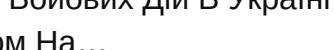
Як Не Стати Учасником ДТП...

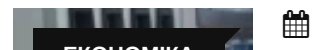
Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

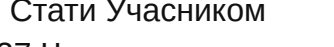
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

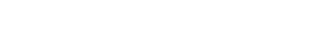
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

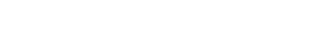
Як Не Стати Учасником ДТП...

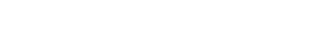
Втрапи Ворога Станом На 6...

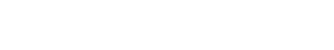
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

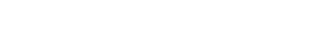
Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП...

Втрапи Ворога Станом На 6...

Як Не Стати Учасником ДТП